

Олексій Ю. Браславець¹, Наталія І. Стинич²

ОЦІНЮВАННЯ СПРАВЛЯННЯ МИТА ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ У 2019-2021 РОКАХ

Стаття присвячена аналізу справляння митних платежів з товарів, які експортуються-імпортуються через митний кордон України та удосконалення механізму їх адміністрування задля формування доходної частини бюджету.

Важливість справляння митних платежів обумовлено їх роллю у формуванні як податкових надходжень, так і загальної суми доходів Державного бюджету України. В статті наведено надходження митних платежів до Державного бюджету України у 2019-2021 роках. У 2019 році питома вага митних платежів у податкових надходженнях до Державного бюджету становила 29,9%, у 2020 році – 29,8%, а у 2021 році скоротилась до 20,7%. Що стосується питомої ваги митних платежів у Державному бюджеті то вона теж змінювалась з 32,3% (у 2019 році), до 28,5% (у 2020 році) та 23,5% (у 2021 році).

Зважаючи на те, що мито стягується за здійснення міжнародної торгівлі та зовнішніх операціях на міжнародному рівні, то в статті проаналізовано питому вагу справляння податків за ввезіним та вивезіним митом.

Виявлені в статті проблеми та запропоновані шляхи їх вирішення сприятимуть зростанню митних надходжень до Державного бюджету України та зміцненню регулюючої функції митної та податкової політики України, та, відповідно, забезпечення економічної безпеки суспільства, захисту національних інтересів держави в цілому.

Ключові слова: фінансова політика, митні платежі, доходи бюджету, оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон.

Табл. 4. Рис. 3. Літ. 10.

DOI: 10.32752/1993-6788-2023-1-259-43-50

OLEKSIY Y. BRASLAVETS, NATALIA I. STYNYCH

EVALUATION OF CUSTOMS PERFORMANCE TO THE STATE BUDGET OF UKRAINE IN 2019-2021

The article is devoted to the analysis of customs payments for goods that are exported-imported through the customs border of Ukraine and the improvement of the mechanism of their administration in order to form the revenue part of the budget.

The importance of making customs payments is determined by their role in the formation of both tax revenues and the total amount of revenues of the State Budget of Ukraine. The article shows the receipt of customs payments to the State Budget of Ukraine in 2019-2021. In 2019, the specific weight of customs payments in tax revenues to the State Budget was 29.9%, in 2020 – 29.8%, and in 2021 it decreased to 20.7%. As for the specific weight of customs payments in the State budget, it also changed from 32.3% (in 2019), to 28.5% (in 2020) and 23.5% (in 2021).

Taking into account the fact that customs duties are levied for international trade and foreign operations at the international level, the article analyzes the specific weight of tax payments for import and export duties.

The problems identified in the article and the proposed ways to solve them will contribute to the growth of customs revenues to the State Budget of Ukraine and the strengthening of the regulatory function of the customs and tax policy of Ukraine, and, accordingly, ensuring the economic security of society and the protection of the national interests of the state as a whole.

¹ National Academy of Management. Ukraine.

² National Academy of Management. Ukraine.

Keywords: *fiscal policy, customs payments, budget revenues, taxation of goods moving across the customs border.*

Peer-reviewed, approved and placed: 11.01.2023.

Постановка проблеми. Митні платежі є однією з напрямків фінансової діяльності країни. Фіскальний механізм митної системи шляхом реалізації митної політики визначає суму та розмір доходів Державного бюджету України. Додатково фіскальний механізм митної системи виконує митний контроль виступаючи інструментом регулювання товарообігу на митній території країни [3].

Важливість справляння митних платежів обумовлено їх роллю у формуванні як податкових надходжень, так і загальної суми доходів Державного бюджету України. Отже, стан макроекономічної ситуації в Україні засвідчує важливість ефективного митного контролю у сфері справляння податкових платежів, в тому числі митних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження змісту та процедури адміністрування митних платежів, інтересу щодо наповнення державного бюджету розкриваються у наукових публікаціях: А. Абрамова, О. Годованець, Ю. Голинський, О. Гребельник, О. Браславець, І. Гуцул, А. Жаворонок, В. Мартинюк, М. Корнєєв, В.Муляр Т. Савчук, І. Штулер, В. Ченцов та інші науковці.

Мета дослідження. Негативні прояви зовнішнього та внутрішнього характеру призводять до скорочення експортних та імпорتنих операцій в Україні. Зокрема проявами зовнішнього впливу стали світова економічна криза та пандемія коронавірусу, війна рф проти України. Крім цього, внутрішні проблеми викликані кризами управління, недостатній розвиток інфраструктури митних органів, складне та плутане митне законодавство призвело до необхідності аналізу та оцінювання справляння митних платежів в Україні. У цьому ракурсі метою статті є дослідження оцінювання справляння мита в Україні.

Основні результати дослідження. Проаналізуємо розподіл доходів та видатків за бюджетами у 2017-2021 роках, та визначимо питому вагу ввізного та вивізного мита у відношенні до Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Отримані дані наведемо в табличному представленні.

В таблиці 1 наведено надходження митних платежів до Державного бюджету України у 2019-2021 роках.

Аналіз таблиці 1., що представляє надходження митних платежів до Державного бюджету України у 2019-2021 роках дає повну інформацію щодо питомої ваги митних платежів у податкових надходженнях до Державного бюджету та питома вага митних платежів у Державному бюджеті.

Протягом 2019-2021 років питома вага цих платежів до Державного бюджету знижувалось, що наведено на рис. .

Таблиця 1. Надходження митних платежів до Державного бюджету України у 2019-2021 роках, млн. грн, складено автором за даними [8]

№	показники	роки		
		2019	2020	2021
1	Всього доходів до державного бюджету без урахування міжбюджетних трансфертів	989 619,9	1 065 368,9	1 284 320,3
2	Податкові надходження	1 070 321,8	1 136 687,2	1 453 804,1
2.1.	Митні платежі	319 849,4	304 574,0	301 233,0
2.2.	Ввізне мито	29 855,4	30 203,2	36 854,9
2.3.	Вивізне мито	230,6	257,3	1 322,3
2.4.	Акцизний податок з ввезених на територію України підакцизних товарів	53 460,8	57 846,8	79 592,8
2.5.	ПДВ із імпортованих на територію України підакцизних товарів	289 760,4	274 113,5	380 714,4
3	Питома вага митних платежів у податкових надходженнях до Державного бюджету, %	29,9	29,8	20,7
4	Питома вага митних платежів у Державному бюджеті, %	32,3	28,5	23,5

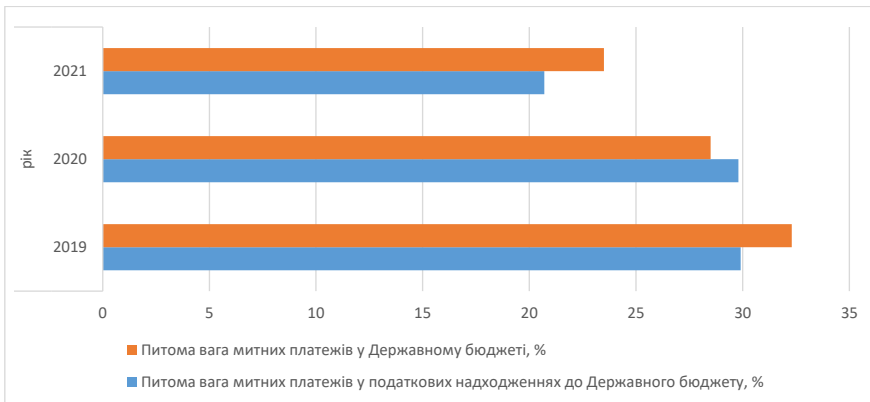

Рис. 1. Динаміка зміни питомої ваги митних платежів у податкових надходженнях до Державного бюджету та у Державному бюджеті за 2019-2021 роки, побудовано автором за даними [8]

У 2019 році питома вага митних платежів у податкових надходженнях до Державного бюджету становила 29,9%, у 2020 році – 29,8%, у 2021 році скоротилась до 20,7%. Що стосується питомої ваги митних платежів у Державному бюджеті то вона теж змінювалась з 32,3% (у 2019 році), до 28,5% (у 2020 році) та 23,5% (у 2021 році).

Взагалі видатки є вагомими у економічному зростанні та забезпеченні фінансово-економічної безпеки держави. Від рівня надходжень митних платежів покриваються частина видатків державного бюджету будь якої країни.

Проаналізуємо динаміку зміни частки митних платежів у 2018-2021 роках, та визначимо питому вагу митних платежів. Отримані дані наведемо в таблиці 2.

Таблиця 2. Динаміка зміни частки митних платежів у видатковій частині Державного бюджету України у 2018-2021 роках, побудовано автором за даними [8]

Показник	2018	2019	2020	2021
Видатки бюджету, млн. грн.	1 250 189,5	1 372 350,6	1 595 395,9	1 490 258,9
Сума митних платежів, млн. грн.	322 453,9	319 849, 4	304 574,0	301 233,0
Питома вага митних платежів, %	25,8	23,3	19,1	20,2

Аналіз таблиці 2. засвідчує, доволі значну частку митних платежів у видатковій частині державного бюджету, тобто за рахунок митних платежів покривається приблизно чверть видатків. Зокрема, протягом 2018-2021 років питома вага митних платежів становила 25,8% у 2018 році; 23,3% у 2019 році, 19,1% у 2020 році та 20,2% у 2021 році.

Динаміку зміни питомої ваги митних платежів за 2018-2021 роки наведено на рис. 2.

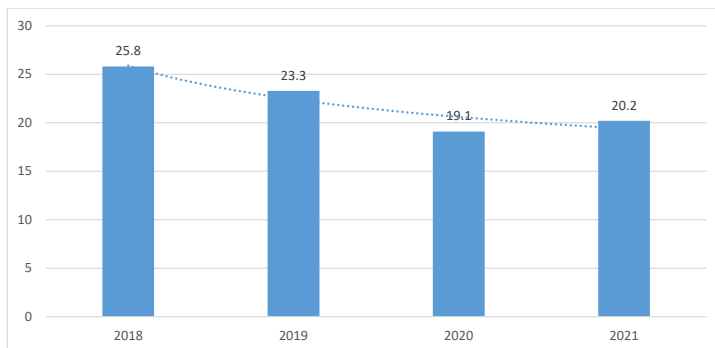

Рис. 2. Динаміка зміни питомої ваги митних платежів за 2018-2021 роки, %, джерело: побудовано автором за даними [8]

Оцінюючи справляння митних платежів протягом 2018-2021 років зазначимо, що їх питома вага у загальній структурі бюджетну скорочувалася. Або якщо оцінити справляння митних платежів у грошовому виразі – то скорочення відбулось на 21 653,9 млн. грн., тобто з 322 453,9 млн. грн. у 2018 році до 300 800 млн. грн. у 2020 році.

В контексті дослідження вказаних завдань, проаналізуємо структуру мита, що надходили до Державного бюджету за 2017-2021 рр. та представимо дані у вигляді таблиці 3.

Таблиця 3. Структура мита за 2017-2022 рр, млн.грн.
побудовано автором за даними [8]

Показник	2017	2018	2019	2020	2021
Ввізне мито	23 898,4	26 560,4	29 855,4	30 203,2	36 854,9
до державного бюджету	23 898,4	26 560,4	29 855,4	30 203,2	36 854,9
до місцевих бюджетів	-	-	-	-	-
Вивізне мито	643,5	516,2	230,6	257,3	1 322,3
до державного бюджету	643,5	516,2	230,6	257,3	1 322,3
до місцевих бюджетів	-	-	-	-	-

З вказаних показників у таблиці 3., варто зауважити, що протягом 2017-2021 рр. простежується зростання обсягів сплати до бюджету.

Щодо ввізного мита, то протягом 2017-2021 рр. зростання у відсотковому вираженні відбулось у 54 %. Якщо оцінити справляння мита у грошовому виразі – то зростання протягом 2017-2021 років відбулось на 12 956,6 млн. грн., тобто з 23 898,4 млн. грн. у 2017 році до 36 854,9 млн. грн. у 2021 році. Також зазначимо, що 100 % надходжень від ввізного мита направлялось до державного бюджету.

Щодо вивізного мита, то протягом 2017-2021 рр. зростання становило більш ніж у 2 рази, тобто у відсотковому вираженні відбулось у 105,5 % . Якщо оцінити справляння мита у грошовому виразі – то зростання відбулось на 678,8 млн. грн., тобто з 643,5 млн. грн. у 2017 році до 1 322,3 млн. грн. у 2021 році. Також зазначимо, що 100 % надходжень від вивізного мита направлялось до державного бюджету.

Динаміку зміни зростання обсягів сплати до бюджету митних платежів за 2017-2021 роки наведено на рис. 3.

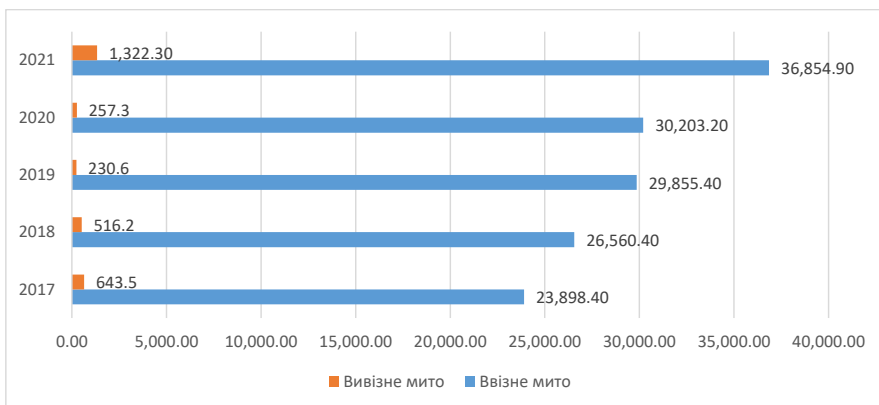

Рис. 3. Структура мита за 2017-2021 роки, %, побудовано автором за даними [8]

Підсумовуючи оцінювання справляння мита зазначимо, що частка митних платежів у формуванні державного бюджету доволі значна та складає приблизно 20%. Як ми уже зазначали в різні періоди питома вага митних платежів змінювалась та становила 25,8% у 2018 році; 23,3% у 2019 році; 19,1% у 2020 році; та 20,2% у 2021 році.

Зважаючи на те, що мито стягується за здійснення міжнародної торгівлі та зовнішніх операцій на міжнародному рівні, то проаналізуємо питому вагу справляння податків за ввізним та вивізним митом. Отримані дані представимо в таблиці 4.

Таблиця 4. Питома вага структури мита у податкових платежах за 2019-2021 рр., побудовано автором за даними [8]

Показник	млн. грн			% до 2019 року		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції, з них:	30 086,00	30 460,50	38 177,20	100	101,3	126,9
- ввізне мито	29 855,40	30 203,20	36 854,90	100	101,2	123,4
- вивізне мито	30,6	257,3	1 322,30	100	840,9	513,9

Оцінювання ввізного і вивізного мита за 2019-2021 роки засвідчує зростання їх питомої ваги у структурі податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції. Зокрема, питома вага ввізного мита у 2020 році зросла в порівнянні з базовим 2019 роком на 1,2% , а у 2021 році - на 23,4%. Що стосується вивізного мита, то питома вага вивізного мита у 2020 році зросла в порівнянні з базовим 2019 роком майже у 8,5 рази, тобто на 840,9 % , а у 2021 році - майже у 5,1 рази, тобто на 513,9 %. [8].

Таке зростання пояснюється активною торгівельною політикою України на зовнішніх ринках. Товари, якими здійснювалась торгівля та за які відбувалось сплата мита, це: нафтопродукти, газонафтові продукти, вугілля, азотні добрива, кокс, прокат зі сталі.

Стягнення та контроль за справлянням мита здійснюють органи Державної митної служби України. У разі потреби будуть вжиті конкретні заходи щодо усунення факту заниження митної вартості. З метою вдосконалення організації митних процедур та створення сприятливих умов для ведення бізнесу органи Держмитслужби України використовують автоматизовані системи аналізу та контролю ризиків. Завдяки сучасним технологіям та модернізації обладнання митні органи суттєво скоротили тривалість митного оформлення товарів і це також позитивно вплинуло на зростання митних платежів.

Висновки. Процедури та операції митного контролю та митного оформлення, а також адміністрування митних платежів мають уніфікований характер та діють на всій території України.

В статті встановлено, що у 2017-2021 роках адміністрування митних платежів до Державного бюджету України суттєво переважала над часткою, яку вносили місцеві бюджети. Досліджено динаміку зміни частки митних платежів у 2018-2021 роках та визначено питому вагу митних платежів. Встановлено, що за рахунок адміністрування митних платежів покривається приблизно 20% видатків. Зокрема, протягом 2018-2021 років питома вага митних платежів становила 25,8% у 2018 році; 23,3% у 2019 році, 19,1% у 2020 році та 20,2% у 2021 році.

Одним із основних завдань органів податкової служби та митних органів є забезпечення захисту економічних інтересів України. Отже, під час удосконалення механізму адміністрування митних платежів необхідно розглянути питання щодо:

1. Правильність розрахунків мита.
2. Своєчасність сплати митних платежів.
3. Сумлінність митних платежів.
4. Правомірність застосування заходів примусового стягнення митних зборів. [5].

Виявлені проблеми та запропоновані шляхи їх вирішення сприятимуть зростанню митних надходжень до Державного бюджету України та зміцненню регулюючої функції митної та податкової політики України, та, відповідно, забезпечення економічної безпеки суспільства, захисту національних інтересів держави в цілому.

1. Біляковська Х. Нові схеми контрабандистів: що придумали «човники» цього разу, аби обійти митне законодавство. URL: <http://expres.ua/digest/2018/01/22/281367-novi-shemy-kontra-bandystiv-prydumaly-chovnyky-cogo-razu-aby-obytymytne>.

2. Голинський Ю.О., Шиманська І.О. Проблеми та шляхи вдосконалення казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. № 12/2017. Ч. 2. С. 169–172.

3. Гуцу С.Ф. Проблеми митного регулювання в Україні в умовах євроінтеграції / С.Ф. Гуцу // Гуманітарний часопис. – 2015. - №4. – С.105-109.

4. Денисенко В. В. Правове забезпечення митної політики : міжнародно-правові стандарти та українське законодавство : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНТУ, 2018. 326 с.

5. Митна справа: підруч. / [А.І. Крисоватий, С.Д. Герчаківський, О.Б. Дем'янюк та ін.]; за ред. А.І. Крисоватого. Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2014. 540 с.

6. Митний кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17?find=1&text=%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F#Text>

7. Найдено О.Є., Єніна А.О., Костяна О.В. Основні аспекти становлення та розвитку митної справи України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 23. С. 506–511.

8. Офіційні дані Міністерства фінансів України <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>

9. Податковий кодекс України https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17?find=1&text=%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B6#w1_1

10. Штулер І.Ю. Лютак О.М., Баула О.В. Вплив митно-тарифного регулювання на розвиток світових ринків продовольчих та непродовольчих товарів//Актуальні проблеми економіки. – 2018. - №12. - С.75-82

1. Biliakovska Kh. Novi skhemy kontrabandystiv: shcho prydumaly «chovnyky» tsoho razu, aby obity mytne zakonodavstvo. URL: <http://expres.ua/digest/2018/01/22/281367-novi-shemy-kontra-bandystiv-prydumaly-chovnyky-cogo-razu-aby-obytymytne>.

2. Holynskiy Yu.O., Shymanska I.O. Problemy ta shliakhy vdoskonalennia kaznacheiskoho obsluhovuvannia derzhavnogo ta mistsevykh biudzhativ Ukrainy. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Seriya : Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo. 2017. № 12/2017. Ch. 2. S. 169–172.
3. Hutsu S.F. Problemy mytnoho rehuliuвання v Ukraini v umovakh yevrointegratsii / S.F.Hutsu // Humanitarnyi chasopys. – 2015. - №4. – S.105-109.
4. Denysenko V. V. Pravove zabezpechennia mytnoi polityky : mizhnarodno-pravovi standarty ta ukrainske zakonodavstvo : navch. posib. Zaporizhzhia : ZNTU, 2018. 326 s.
5. Mytna sprava: pidruch. / [A.I. Krysovatyi, S.D. Herchakivskiyi, O.B. Demianiuk ta in.]; za red.. A.I. Krysovatoho. Ternopil: VPTs «Ekonomichna dumka TNEU», 2014. 540 s.
6. Mytnyi kodeks Ukrainy <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17?find=1&text=%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F#Text>
7. Naidenko O.Ie., Yenina A.O., Kostiana O.V. Osnovni aspekty stanovlennia ta rozvytku mytnoi spravy Ukrainy. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. 2018. № 23. S. 506–511.
8. Ofitsiini dani Ministerstva finansiv Ukrainy <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>
9. Podatkovyi kodeks Ukrainy https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17?find=1&text=%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B6#w1_1
10. Shtuler I.Iu. Liutak O.M., Baula O.V. Vplyv mytno-taryfnogo rehuliuвання na rozvytok svitovykh rynkiv prodovolchykh ta neprodovolchykh tovariv//Aktualni problemy ekonomiky. – 2018. - №12. - S.75-82